

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת מיכל מרים וולדיגר

פ/4488/25

הצעת חוק הוועדה לטיפול במשפחות נעדרים אזרחיים, התשפ"ד-2024

מטרה 1. חוק זה מטרתו להסדיר את הסיוע לבני משפחות של נעדרים ולהתוות את שיתוף הפעולה בין משרדי הממשלה הנוגעים בדבר לעניין טיפול בבני המשפחות ובזכויותיהם.

הגדרות 2. בחוק זה –
"בן משפחה" – בן או בת זוג, הורה, בן או בת זוג של הורה, אח, אחות, ילד או ילדה;

"הוועדה" – הוועדה לסיוע לבני משפחות נעדר שהוקמה לפי סעיף 3;

"נעדר" – מי שהתקיימו בו כל אלה:

(1) הוא היה אמור להגיע לביתו או לכל מסגרת אחרת שהוא לן בה ולא חזר לאותו מקום שישים ימים לפחות מיום שנמסרה על כך הודעה למשטרת ישראל;

(2) מקום הימצאו אינו ידוע, לא ניתן ליצור עימו קשר וכל המאמצים לעלות על עקבותיו לא צלחו;

(3) הוא אינו נעדר כהגדרתו בחוק מימון הוצאות למשפחות שבויים ונעדרים, התשס"ח-2008¹;

(4) אין כל ראיה כי אינו בחיים;

(5) יש לגביו הכרזה תקפה כנעדר לפי פקודות המשטרה;

"תוכנית הסיוע" – כמשמעותה בסעיף 6;

"השר" – שר הרווחה והביטחון החברתי.

הקמת ועדת סיוע 3. לבני משפחת הנעדר (א) מוקמת בזה ועדה מלווה ומייעצת שתפקידה לתכלל את המענים שנותנים משרדי הממשלה בטיפול בבני משפחות נעדרים ובהסרת חסמים בטיפול כאמור.

(ב) אלה חברי הוועדה:

(1) נציג משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים שימנה השר, והוא יהיה היושב ראש;

(2) נציג המשרד לביטחון לאומי שימנה השר לביטחון לאומי;

(3) נציג משרד הבריאות שימנה שר הבריאות;

(4) נציג המוסד לביטוח לאומי שימנה המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי;

(5) נציג האפוטרופוס הכללי שימנה האפוטרופוס הכללי;

(6) נציג משרד האוצר שימנה שר האוצר;

(7) מנהל תוכנית הסיוע שימנה השר.

¹ ס"ח התשס"ח, עמ' 837.

(ג) הוועדה תתכנס בעניינם של בני משפחות נעדרים בהתאם לפניית מנהל התוכנית בתוך 45 ימים מיום פנייתו לוועדה.

(ד) הוועדה תגבש נהלים בין־משרדיים להסדרי עבודה קבועים בעניין בני משפחות נעדרים, ובכלל זה הסדרת מתן תמיכה רגשית לבני משפחת הנעדר והסדרת ענייני רכושו של הנעדר, לרבות עניינים כאמור הנוגעים לבני משפחתו.

(ה) השר יאשר את הנהלים בהתייעצות עם השר הנוגע בדבר, לפי העניין.

4. סדרי הדיונים של הוועדה (א) החלטות הוועדה יתקבלו ברוב דעות של החברים הנוכחים באותה ישיבה, ובמקרה של קולות שקולים יהיה ליושב ראש הוועדה קול נוסף.

(ב) השר רשאי לקבוע הוראות נוספות לעניין סדרי עבודת הוועדה.

5. הודעה על נעדר (א) משטרת ישראל תודיע ליושב ראש הוועדה ולנציג המוסד לביטוח לאומי שימנה המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי לעניין זה על אדם שהוא נעדר לפי חוק זה באופן שלא יפגע בצורכי החקירה; אין באמור כדי לגרוע מנוהל אגף החקירות והמודיעין במשטרת ישראל בעניין טיפול בנעדרים ואלמונים.

(ב) הגורמים שנמסרה להם הודעה כאמור בסעיף קטן (א) יפעלו, עם קבלתה, בהתאם לנהלים שיקבעו.

(ג) אותר נעדר, תודיע על כך משטרת ישראל מייד לגורמים כאמור בסעיף קטן (א).

6. תוכנית הסיוע (א) במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים תוקם תוכנית סיוע לליווי בני משפחות נעדרים; בתוכנית הסיוע יינתנו תמיכה רגשית בבני משפחות הנעדרים וסיוע במיצוי זכויותיהם (להלן – הסיוע).

(ב) למימון תוכנית הסיוע ייועד תקציב בחוק תקציב שנתי כהגדרתו בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.²

משך הסיוע ותקופתו.7 (א) בן משפחה של נעדר רשאי לפנות למנהל תוכנית הסיוע מטעם משרד הזכאות והרווחה והביטחון החברתי בבקשה לקבלת סיוע לפי סעיף 6 בתוך חמש שנים לכל היותר מיום הכרזת המשטרה על אדם כנעדר.

(ב) תוכנית הסיוע לבני משפחה תפעל ארבע שנים לכל היותר, אולם השר רשאי לקבוע נהלים לעניין הארכת תקופת הזכאות והסיוע בשנה נוספת.

נכסי הנעדר 8. פעלה הוועדה בהתאם לנהליה והמליצה לאפוטרופוס הכללי להפעיל סמכות מסמכויותיו שסברה שיש בה כדי לסייע לבני משפחת הנעדר, יבחן האפוטרופוס הכללי את הבקשה וישיב לוועדה בכתב בתוך 30 ימים מיום פנייתה.

ביצוע ותקנות 9. השר ממונה על חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

תחילה ותחולה 10. (א) תחילתו של חוק זה שנה מיום פרסומו (להלן – יום התחילה), והוא יחול על בני משפחה שמתקיימים לגביהם התנאים המנויים בסעיף 7(א) ביום התחילה.

(ב) הוועדה תוקם בתוך חודש מיום התחילה.

דבריו הסבר

במדינת ישראל ישנם כ-580 אזרחים שהם בגדר נעדרים מאז קום המדינה ועד לשנת 2017. מדובר באזרחים שהיו אמורים להגיע לביתם או לכל מסגרת אחרת שהם לנים בה ולא חזרו לאותה מסגרת, מעל לזמן סביר, ומקום הימצאם אינו ידוע. מדי שנה מצטרפים כ-20 אזרחים נוספים שהם בגדר נעדרים. משפחה שבן משפחתה נעדר, חרב עליה עולמה באחת והיא נמצאת בחוסר ודאות קשה מנשוא, המקשה מאד על תפקוד המשפחה ברמה היום-יומית. ההערכה היא כי היעדרותו של אדם משפיעה באופן ישיר על כ-12 אנשים השייכים למעגל המשפחתי הקרוב.

² ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

העובדה כי מחד גיסא, היקר לך מכל נעדר וכל מאמצי החיפוש העלו חרס, ומאידך גיסא אין כל מידע כי האדם הלך לעולמו, הינה חוויה מטלטלת שלעיתים קשה יותר מאבל על בן משפחה ויוצרת מצב משפטי סבוך ביחס לזכויות הקניין של הנעדר. ההיטלטלות בין תקווה לייאוש אינה קלה ומחייבת סיוע של אנשי מקצוע, לצורך "הצלת" ייתר בני המשפחה.

משטרת ישראל מטפלת בחיפוש ואיתור הנעדרים, עם זאת קיימת כיום חסר (לאקונה) בכל נושא הנעדרים האזרחיים, הן מבחינת ההגדרה והן מבחינת הזכויות שיש לבני המשפחה בהתמודדות הקשה הניצבת בפניהם והעדר כל מערך תמיכה במשפחות הנעדרים. בני המשפחה, בשעתם הקשה, מתמודדים גם עם סוגיות רכוש שאין להם כל מענה, ביחס לרכוש הנעדר ולזכויות המשפחה.

במדינות נאורות בעולם הקימו מערכי תמיכה רגשית, סוציאלית ומשפטית המקלה על המשפחה במציאות החדשה והקשה שהיא נקלעה אליה. מערך תמיכה זה מסייע למשפחה הן בבעיות נפשיות והן בסוגיות המשפטיות, ביחס לרכוש הנעדר וזכויות בני המשפחה שיש להסדיר.

נוכח האמור ראוי שמדינת ישראל, החורטת על דגלה דאגה לכלל אזרחיה, תדאג לחקיקה מתאימה שתסדיר ותגדיר מעמדו של נעדר, ותמיכה וליווי מתאים למשפחות הנעדרים בשעתם הקשה וכן תיתן מענה לסוגיות הרכוש של הנעדר ובני משפחתו. הצעת החוק נועדה להסדיר שיתוף פעולה מובנה בין כל משרדי הממשלה הרלוונטיים, בהקמת ועדה בין-משרדית, שמטרתה טיפול בזכויות בני המשפחות של הנעדרים, בין היתר, באמצעות קביעת נהלים שהוועדה תגבש לצורך כך.

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת אלעזר שטרן (פ/24/954), על ידי חבר הכנסת מוסי רז (פ/24/1348), על ידי חברת הכנסת נעמה לזימי (פ/24/2237) ועל ידי חברת הכנסת נירה שפק וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/2311).

הצעת חוק זהה אושרה בקריאה הראשונה בכנסת העשרים וארבע (הצעות חוק הכנסת – 913). הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת נעמה לזימי (פ/25/339), על ידי חברת הכנסת פנינה תמנו (פ/25/3072), על ידי חברת הכנסת מירב כהן (פ/25/4059) ועל ידי חברת הכנסת צביקה פוגל (פ/25/4428).

הצעת החוק זהה לפ/339/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ב באדר ב' התשפ"ד (01.04.2024)